

**ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ**

**Н А К А З**

16.03.2004 N 81

Зареєстровано в Міністерстві  
юстиції України  
17 травня 2004 р.  
за N 620/9219

**Про затвердження Правил безпеки під час  
навчання в кабінетах інформатики навчальних  
закладів системи загальної середньої освіти**

*{ Із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного  
комітету України з промислової безпеки, охорони  
праці та гірничого нагляду  
N 252 ( [z1290-07](#) ) від 06.11.2007 }*

Відповідно до Закону України "Про охорону праці" ( [2694-12](#) ),  
**Н А К А З У Ю:**

*{ Преамбула із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного  
комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого  
нагляду N 252 ( [z1290-07](#) ) від 06.11.2007 }*

1. Затвердити Правила безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти (далі - Правила), що додаються.

2. Начальнику управління організації державного нагляду в агропромисловому комплексі та соціально-культурній сфері Пономаренку В.І. подати на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України ці Правила.

3. Начальникам територіальних управлінь Держнаглядохоронпраці України:

- ужити заходів щодо вивчення вимог Правил державними інспекторами, іншими посадовими особами Держнаглядохоронпраці України;

- забезпечити систематичний контроль за дотриманням вимог цих Правил.

4. Заступнику начальника управління політики охорони праці Нефедченку Л.А. включити Правила до Державного реєстру нормативно-правових актів з питань охорони праці.

5. Директору Головного науково-методичного центру Держнаглядохоронпраці України Баженову О.К. опублікувати ці Правила.

6. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Голови Комітету Семка О.П.

Голова Комітету

С.Сторчак

ЗАТВЕРДЖЕНО  
Наказ Держнаглядохоронпраці  
України  
16.03.2004 N 81

Зареєстровано в Міністерстві  
юстиції України  
17 травня 2004 р.  
за N 620/9219

**ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ**  
**під час навчання в кабінетах інформатики**  
**навчальних закладів системи загальної**  
**середньої освіти**

**1. Загальні положення**

1.1. Ці Правила встановлюють вимоги безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти і поширюються на загальноосвітні, професійно-технічні, вищі навчальні заклади I та II рівнів акредитації (далі - навчальні заклади) незалежно від форм власності та відомчого підпорядкування, які здійснюють навчання учнів (студентів) на персональних комп'ютерах (далі - ПК) у кабінетах інформатики.

Ці Правила є обов'язковими для виконання учнями, студентами (далі - учні), викладачами, учителями, керівниками навчальних закладів.

1.2. Відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах, затвердженого наказом МОН України від 01.08.2001 N 563 ( [z0969-01](#) ) і зареєстрованого в Міністерстві юстиції 20.11.2001 за N 969/6160 (зі змінами) (далі - Положення про організацію роботи з охорони праці), введення в експлуатацію кабінету інформатики навчального закладу під час його приймання до нового навчального року проводить комісія, створена за наказом органу виконавчої влади (держадміністрації), до якої входять представники обласного, районного (міського) відділів освіти (залежно від підпорядкування), профспілки галузі, керівник навчального закладу, а під час уведення в дію новоутвореного або переобладнаного кабінету також і представники відповідних органів державного нагляду (охорони праці, пожежної безпеки, санітарно-епідеміологічної служби).

*{ Пункт 1.2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду N 252 ( [z1290-07](#) ) від 06.11.2007 }*

1.3. Кабінет інформатики належить навчальному закладу або міжшкільному навчально-виробничому комбінату, який обслуговує декілька навчальних закладів.

1.4. У кабінеті інформатики проводяться:  
навчальні заняття з інформатики та інших навчальних предметів з використанням засобів інформаційних та комунікаційних технологій;

позакласні (позаурочні) групові та індивідуальні заняття з використанням засобів інформаційних та комунікаційних технологій; розробка учнями програмних засобів за завданнями вчителя (викладача) або керівника навчального закладу.

Усі заняття з інформатики мають проводитися за навчальними програмами, що мають гриф Міністерства освіти і науки України або затверджені регіональними чи місцевими органами управління освітою.

1.5. Програмне забезпечення навчального призначення кабінету інформатики повинно мати гриф Міністерства освіти і науки України та сертифікат відповідності.

1.6. Використання ПК, спеціальних периферійних пристроїв дозволяється за умови сертифікації в Україні згідно з державною системою сертифікації УкрСЕПРО та наявності позитивного висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи МОЗ України.

1.7. Монтаж, введення в експлуатацію, технічне обслуговування та гарантійний ремонт комплектів навчальної комп'ютерної техніки кабінету інформатики проводять підприємства, що здійснюють її поставку, ремонт в післягарантійний термін виконують підприємства, які проводять сервісне обслуговування комп'ютерної техніки (сервіс-центри) і мають право на проведення таких робіт, відповідно до угод, що укладають навчальні заклади.

1.8. Роботи з введення в експлуатацію та ремонту устаткування в кабінеті інформатики виконуються на основі гарантійного листа-заявки навчального закладу.

1.9. Окремі операції технічного обслуговування, за домовленістю сторін, допускається проводити завідувачем кабінету або вчителем (викладачем) за дорученням керівника навчального закладу.

1.10. Для всіх приміщень кабінетів інформатики вимоги пожежної безпеки визначаються НАПБ В.01.050-98/920 "Правила пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України", затвердженим спільним наказом Міносвіти України і МВС України від 30.09.98 N 348/70 ( [z0800-98](#) ), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17.12.98 за N 800/3240 (із змінами) (далі - НАПБ В.01.050-98/920).

1.11. Розслідування нещасних випадків з учнями, що сталися під час проведення навчання в кабінеті інформатики, проводиться у відповідності до Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах, затвердженого наказом МОН України від 31.08.2001 N 616 ( [z1093-01](#) ), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28.12.2001 за N 1093/6284 (зі змінами) (далі - Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах).

{ Пункт 1.11 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду N 252 ( [z1290-07](#) ) від 06.11.2007 }

1.12. Систематичний контроль за дотриманням вимог цих Правил покладається на керівників навчальних закладів, органів управління освітою.

## 2. Вимоги до влаштування кабінетів інформатики

2.1. У цьому нормативно-правовому акті термін вживається в такому значенні:

кабінет інформатики - це навчально-матеріальна база навчального закладу, міжшкільного навчально-виробничого комбінату з комплектом навчальної обчислювальної техніки або навчально-комп'ютерним комплексом (далі - НКК), оргтехнікою, навчально-наочними посібниками, навчальним обладнанням, меблями та пристосуваннями для проведення теоретичних і практичних занять із предметів "Інформатика", "Основи інформатики" та позакласних (позаурочних) занять з використанням засобів інформаційних та комунікаційних технологій.

Кабінет інформатики використовується у викладанні інших навчальних предметів, трудового навчання з використанням засобів інформаційних та комунікаційних технологій.

2.2. Приміщення кабінету інформатики має відповідати вимогам:

ДСанПіН 5.5.2-008-01 "Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу", затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 14.08.2001 N 63 ( [v0063588-01](#) ) (далі - ДСанПіН 5.5.2-008-01), ДСанПіН 5.5.6-009-98 "Улаштування і обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах", затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 30.12.98 N 9 ( [v0009588-98](#) ) (далі - ДСанПіН 5.5.6-009-98).

2.3. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 N 128 ( [z0229-02](#) ) "Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.03.2002 за N 229/6517, під час проведення практичних робіт з інформатики в навчальних закладах клас ділиться на дві підгрупи, але не менше 8 учнів.

2.4. Приміщення кабінету інформатики повинно мати природне і штучне освітлення з урахуванням вимог ДСанПіН 5.5.6-009-98 ( [v0009588-98](#) ).

2.5. Захист учнів від впливу іонізуючих та неіонізуючих електромагнітних полів та випромінювання, шуму, вібрації та інших чинників, що виникають у внутрішньому середовищі кабінетів інформатики, слід виконувати відповідно до вимог і нормативів ДСанПіН 5.5.6-009-98 ( [v0009588-98](#) ).

## 3. Вимоги до обладнання робочих місць учнів та вчителів (викладачів)

3.1. Організація робочого місця повинна забезпечувати відповідність усіх елементів робочого місця та їх взаємного розташування відповідно до вимог ДСанПіН 5.5.6-009-98 ( [v0009588-98](#) ).

3.2. Вимоги до конструкції меблів (робочий стіл, стілець (крісло), розташованих на робочих місцях учнів, які навчаються у кабінеті інформатики, визначаються вимогами ДСанПіН 5.5.6-009-98 ( [v0009588-98](#) ).

3.3. Конструкція робочого столу має забезпечувати можливе розташування навчального обладнання.

3.4. Конструкція робочого стільця (крісла) має забезпечувати підтримання раціональної робочої пози під час виконання основних робочих операцій, створювати умови для зміни пози. Учитель (викладач) повинен відрегулювати висоту та кут нахилу сидіння і спинки відповідно до зросту і віку учня. Сидіння, спинка та підлокітники стільця мають м'яке, неслизьке, повітропроникне покриття.

3.5. Відповідно до ДСанПіН 5.5.6-009-98 ( [v0009588-98](#) ) екран ПК слід розташовувати на оптимальній відстані від очей учня, але не ближче 0,4 м залежно від розміру екрана монітора.

Для зручності зорового спостереження площина екрана ПК має бути перпендикулярна лінії зору, при цьому має бути передбачена можливість переміщення монітора у вертикальній площині під кутом +/- 30 град. (справа наліво).

#### 4. Вимоги електробезпеки під час навчання в кабінетах інформатики

4.1. Під час експлуатації систем електропостачання, електрообладнання та електричного освітлення приміщення кабінету інформатики необхідно дотримуватись вимог "Правил устроювання електроустановок", затверджених наказом Головдерженергонагляду СРСР у 1984 р., "Правил технической эксплуатации электроустановок потребителей", затверджених наказом Головдерженергонагляду СРСР у 1984 р., ДНАОП 0.00-1.21-98 "Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів", затвердженого наказом Комітету по нагляду за охороною праці України Міністерства праці та соціальної політики України від 09.01.98 N 4 ( [z0093-98](#) ), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.02.98 за N 93/2533, НАПБ В.01.050-98/920 ( [z0800-98](#) ), цих Правил, вимог нормативно-технічної та експлуатаційної документації підприємства-виробника ПК.

4.2. Для підключення переносної електроапаратури застосовують гнучкі проводи в ізоляції.

4.3. Заземлення повинно відповідати вимогам ДНАОП 0.00-1.21-98 "Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів", затвердженого наказом Комітету по нагляду за охороною праці Міністерства праці і соціальної політики України від 09.01.98 N 4 ( [z0093-98](#) ), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.02.98 за N 93/2533.

4.4. Штепсельні з'єднання та електророзетки для напруги 12 В та 36 В за своєю конструкцією мають відрізнятися від штепсельних з'єднань для напруги 127 В та 220 В і бути пофарбовані в колір, який візуально відрізняється від кольору штепсельних з'єднань, розрахованих на напругу 127 В та 220 В.

4.5. Не допускається:

використання електрообладнання кабінету інформатики в умовах, що не відповідають вимогам інструкцій підприємств-виробників;

експлуатація кабелів та проводів з пошкодженою або такою, що втратила захисні властивості за час експлуатації, ізоляцією;  
розміщення електрообладнання поблизу джерел тепла, у місцях з недостатньою вентиляцією;  
залишати працюючий ПК без догляду на тривалий час - більше 30 хв.;  
підключення ПК до електромережі та електророзеток, що не мають захисного заземлення.

4.6. Перед початком навчання вчитель (викладач) повинен візуально перевірити непошкодженість захисного заземлення в тих кабінетах інформатики, у яких це заземлення виконано відкритим проводом.

4.7. Слід вимикати кабель живлення електрообладнання з електромережі, якщо воно залишається непрацюючим на тривалий час - добу і більше.

4.8. У разі несправності електрообладнання, його складових частин слід звернутися до працівників сервіс-центрів, не починати повторне вмикання або ремонт самостійно.

5. Організація безпечної роботи в кабінеті інформатики

5.1. Робота з охорони праці в кабінеті інформатики організовується у відповідності до статуту навчального закладу, Положення про організацію роботи з охорони праці ( [z0969-01](#) ).

5.2. На початку вивчення предметів з інформатики учні закріплюються вчителем (викладачем) за робочими місцями з урахуванням зросту, стану зору та слуху. У випадку навчальної потреби допускається тимчасова зміна розташування учнів у кабінеті інформатики.

5.3. Позакласні заняття з інформатики проводяться в присутності вчителів (викладачів).

5.4. Учителі (викладачі) стежать за виконанням учнями вимог безпеки під час навчання в кабінеті інформатики.

5.5. Відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці ( [z0969-01](#) ) до роботи на ПК допускаються учні, які пройшли первинний інструктаж з охорони праці (безпеки життєдіяльності).

5.6. Відповідно до ДСанПіН 5.5.6-009-98 ( [v0009588-98](#) ) безперервна робота учнів з екраном відеомонітора не має перевищувати:

для учнів I класу (6 років) - 10 хв. за одну навчальну годину;

для учнів II-V класів - 15 хв. за одну навчальну годину;

для учнів VI-VII класів - 20 хв. за одну навчальну годину;

для учнів VIII-IX класів - 25 хв. за одну навчальну годину;

для учнів X-XII класів та студентів вищих навчальних закладів I та II рівнів акредитації на першій годині занять - 30 хв., на другій годині - 20 хв.

Навчання з інформатики в навчальних закладах системи загальної середньої освіти передбачає 1-2 навчальні години на тиждень залежно від освітнього рівня відповідно до Базового навчального плану загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженого Кабінетом Міністрів України.



5.7. Навчання на ПК має проводитися з урахуванням можливостей кожного учня в індивідуальному режимі, який визначає вчитель. Початок і закінчення занять з кожною групою учнів фіксується в журналі обліку використання ПК відповідно до віку.

5.8. Загальна тривалість позакласних та факультативних занять з основ інформатики не повинна перевищувати 2 годин на тиждень, а безпосередньої роботи на ПК - не більше 1 години.

5.9. Загальна тривалість під час профільного навчання учнів на ПК не повинна перевищувати 2 годин на день.

5.10. Під час занять на ПК для попередження розвитку перевтомлення необхідно здійснювати комплекс профілактичних заходів (орієнтовний комплекс вправ міститься в додатку), а саме: після безперервної роботи з екраном монітора згідно з п. 5.6 - протягом 1,5-2 хв. вправи для профілактики зорової втоми; через 25-30 хв. роботи з використанням комп'ютерів - протягом 5 хв. комплекс вправ для профілактики зорового і статичного втомлення.

## 6. Обов'язки посадових осіб щодо забезпечення

охорони праці під час навчання в кабінеті інформатики

6.1. Керівництво організацією роботи з охорони праці під час проведення навчання в кабінеті інформатики навчального закладу покладається на його керівника відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці ( [z0969-01](#) ).

6.2. Керівник навчального закладу, в якому проводиться навчання в кабінеті інформатики:

створює здорові і безпечні умови для проведення занять у кабінеті інформатики;

наказом призначає відповідальних осіб, які зобов'язані контролювати створення безпечних умов навчання та праці, стежити за виконанням учнями цих Правил та відповідних інструкцій з охорони праці на робочому місці в кабінеті інформатики;

організовує роботу щодо розроблення та затверджує інструкції з охорони праці для учнів під час навчання в кабінеті інформатики;

організовує роботу щодо забезпечення учнів справними обладнанням та пристроями;

організовує проведення технічного обслуговування та ремонту обладнання кабінету інформатики;

організовує один раз на три роки навчання завідувачів кабінетів інформатики, учителів, викладачів інформатики з питань охорони праці з наступною перевіркою знань відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 N 15 ( [z0231-05](#) ), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за N 231/10511 (НПАОП 0.00-4.12-05), та Положення про організацію роботи з охорони праці ( [z0969-01](#) ); { Абзац сьомий пункту 6.2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду N 252 ( [z1290-07](#) ) від 06.11.2007 }

відповідно до Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах, проводить розслідування нещасних випадків, що сталися з учнями під час навчання в кабінеті інформатики. { Абзац

восьмий пункту 6.2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду N 252 ( [z1290-07](#) ) від 06.11.2007 }

6.3. Завідувач кабінету, учителі, викладачі:  
навчають учнів безпечного поводження з наявним у кабінеті інформатики обладнанням, а також безпечних методів виконання робіт;

стежать за дотриманням вимог безпечного проведення навчально-виховного процесу;

є відповідальними за збереження обладнання кабінету інформатики, справність засобів пожежогасіння;

щодня проводять реєстрацію в журналі використання ПК кабінету інформатики часу початку та закінчення заняття, вмикання та вимикання електроживлення;

проводять реєстрацію випадків зупинки машин та організацію їх ремонту;

стежать за своєчасним проведенням технічного обслуговування та ремонту обладнання кабінету інформатики;

здійснюють навчання та інструктаж учнів з охорони праці з реєстрацією в журналі обліку навчальних занять та журналі реєстрації інструктажів з охорони праці згідно з Положенням про проведення навчання з питань охорони праці, що розробляється і затверджується керівником навчального закладу відповідно до НПАОП 0.00-4.12-05 "Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 N 15 ( [z0231-05](#) ), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за N 231/10511. Навчання учнів безпечному поводженню проводиться відповідно до інструкцій з охорони праці, які розроблюють учителі, викладачі навчальних закладів згідно з ДНАОП 0.00-4.15-98 "Положення про розробку інструкцій з охорони праці", затвердженим наказом Комітету по нагляду за охороною праці України Міністерства праці та соціальної політики України від 29.01.98 N 9 ( [z0226-98](#) ), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.04.98 за N 226/2666; { Абзац восьмий пункту 6.3 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду N 252 ( [z1290-07](#) ) від 06.11.2007 }

здійснюють першу допомогу у разі нещасних випадків, що сталися з учнями в кабінеті інформатики.

Заступник начальника управління  
організації державного нагляду  
в агропромисловому комплексі  
та соціально-культурній сфері  
Держнаглядохоронпраці України

В.С.Ткачов



**ОРІЄНТОВНИЙ КОМПЛЕКС ВПРАВ  
для зняття втоми під час навчання  
в кабінетах інформатики  
Комплекс вправ для очей**

Вправи виконуються сидячи в зручній позі, хребет прямий, очі відкриті, погляд - прямо, відвернувшись від комп'ютера.

**Варіант 1**

1. Погляд спрямовувати вліво-вправо, вправо-прямо, вверху-прямо, додолу-прямо без затримки в кожному положенні. Повторити 5 разів і 5 разів у зворотному напрямі.

2. Закрити очі на рахунок "раз-два", відкрити очі і подивитися на кінчик носа на рахунок "три-чотири".

3. Кругові рухи очей: до 5 кругів вліво і вправо.

**Варіант 2**

1. Швидко кліпати очима протягом 15 с.

2. Заплющити очі. Не відкриваючи очей, начебто подивитися ліворуч на рахунок "раз-чотири", повернутися у вихідне положення. Так само подивитися праворуч на рахунок "п'ять-вісім" і повернутися у вихідне положення. Повторити 5 разів.

3. Спокійно посидіти із закритими очима, розслабившись протягом 5 с.

**Комплекс вправ для зняття м'язового напруження**

**Варіант 1**

Вихідне положення - сидячи на стільці.

1. Витягнути і розчепірити пальці так, щоб відчувати напруження. У такому положенні затримати протягом 5 с. Розслабити, а потім зігнути пальці. Повторити вправу 5 разів.

2. Повільно і плавно опустити підборіддя, залишатися у такому положенні 2-3 с і розслабитися.

3. Сидячи на стільці, піднести руки якомога вище, потім плавно опустити їх додолу, розслабити. Вправу повторити 5 разів.

4. Переплести пальці рук і покласти їх за голову. Звести лопатки, залишатися у такому положенні 5 с, а потім розслабитись. Повторити вправу 5 разів.

**Варіант 2**

Вихідне положення - сидячи на стільці.

1. Зробити кілька глибоких вдихів і видихів. Потягнутися на стільці, зігнувши руки на потилиці, відхиляючи голову назад і випростовуючи плечі. Повторити 5 разів.

2. Зробити нахили і повороти голови. Повторити 5 разів.

3. Зробити легкий самомасаж обличчя і кисті рук протягом 3-5 с.

**Варіант 3**

Вихідне положення - стоячи, ноги разом, руки вниз.

1. Прямі руки розвести в боки долонями догори, зробити вдих.

2. Схрестити руки перед грудьми, міцно обхопити себе за плечі, повторити 5 разів.

3. Кругові рухи ліктями вперед протягом 5 с.

4. Те саме назад. Дихати рівномірно.